

Innehållet i veckans Nyhetsbrev

- Region-, stads- och landsbygdsutvecklingsfrågor – EU-kommissionen grubblar på territoriell sammanhållningspolitik
- ”Hur ser den stora planen ut?” – reflektioner om professor Hannu Katajamäkis helhetsmodell
- Erfarenheterna från gemensamt ägda resurser viktiga i arbetet mot miljöförstörelsen – Elinor Ostrom fick ekonomipriset
- Lagändring påverkar tusentals arbetsplatser bland medborgarorganisationer
- Management by anorexi – förhoppning att serviceproduktionen blir effektivare när tjänster försvinner
- Läs även detta: **Studie inom ESPON-projektet uppmärksammar små öar i Europa* **Glesare statligt vägnät slår mot landsbygden* **Var är vindkraften lönsam? – vindatlas presenteras i november* **Kyrka i Sverige driver bensinmack* **Intressebevakning och landsbygdsutveckling – Folktingets och SveT:s turné gästar Åboland och Nyland*

Cit: **”Identiteten finns i byarna och inte inom de administrativa gränser där man producerar service.”**

Riksdagsledamot Miapetra Kumpula-Natri (sdp) om att nya Vasa (efter eventuell kommunsammanslagning i Vasaregionen) kunde vara en föregångare när det gäller att utveckla nämnder för lokala frågor (Vasabladet 13.10).

”Speciellt i Österbotten är att man här lyckats bevara en levande landsbygd. Vi borde också ta reda på varför och hur den utvecklingen ska bestå. Språket ska vi se som en möjlighet men inte förringa dess betydelse.”

Ordföranden för kommunstyrelsen i Korsholm Michael Luther (Sfp) som inte ser någon vinst i att Korsholm skulle gå ihop med någon annan och beskriver kommunen som en brobyggare, en urban landskommun där bitar av stad och landsbygd förenas (Vasabladet 15.10).

”Vi måste tänka om ifall vi vill ha en levande svensk landsbygd. I dag är skolorna självständiga enheter som utför parallella uppgifter. I stället borde kommunerna titta på skolnätet och fundera på samarbete.”

Dekanus Christina Nygren-Landgårds vid Åbo Akademis pedagogiska fakultet som anser att man skall se lärarna och elevgruppen som en helhet och låta det finnas så många verksamhetspunkter eller skolor som möjligt (Hufvudstadsbladet 15.10).

REGION-, STADS- OCH LANDSBYGDSUTVECKLINGSFRÅGOR – EU-KOMMISSIONEN GRUBBLAR PÅ TERRITORIELL SAMMANHÅLLNINGSPOLITIK

Fram tills nu har frågor som region-, stads- och landsbygdsutveckling varit åtskilda inom EU-kommissionen, men debatten kring vad en territoriell sammanhållningspolitik skulle kunna innebära har sedan drygt ett år tillbaka skjutit fart. Detta har även påverkat kommissionens tankegångar om hur dessa tre områden skulle kunna hanteras på ett nytt sätt. Enligt Johan Magnusson, en av handläggarna på EU-kommissionens Direktorat för Regionalpolitik, är dagens landsbygdsutvecklingspolitik som hanteras av Jordbruksdirektoratet fortfarande till stor del fokuserad på lantbruket, samtidigt som de allra flesta som bor på landsbygden idag inte är bönder. I ett annat direktorat finns regionalpolitiken och stadsutvecklingsfrågor samlade. De stora problemen uppstår när man vill föra samman frågor som städerna och landsbygden delar. Det är här som den territoriella politiken kommer in. Från september 2008 till juli i år har de båda direktoraten för regionalpolitik respektive jordbruk hållit gemensamma seminarier på temat stad-land, där man diskuterat vad man inom kommissionen egentligen menar med territoriell sammanhållning. Magnusson kan berätta att en av slutsatserna från de här seminarierna, är att man önskar en bättre samordning över sektorsgränserna. Men samtidigt måste denna sektorssamordning kommuniceras mellan samhällsnivåerna. Hur man skall få till en effektiv flernivåstyrning, får man så att säga med på köpet. Att frågorna är angelägna har också att göra med diskussionerna kring utformningen av nästa programperiod 2014-2020, som redan smugit igång. Skall man då använda sig av en territoriell politik, måste den vara så pass genomtänkt att den inte skapar fler frågor än uppslag till nya lösningar. Som den stora utmaningen för en territoriell politik ser Magnusson att den politiska viljan finns, på EU-nivå såväl som nationellt och regionalt för att genomdriva nödvändiga förändringar i politiken, men också lokalt och regionalt för att i praktiken föra samman stads- och landsbygdsfrågor. Det är inte nödvändigt att skapa nya strukturer. Det handlar mer om att bättre koordinera de mekanismer man redan har idag. *Uppgifterna är från en artikel i Gränsbrytning – Nyheter om regioner och regional utveckling i Norden (15/2009), skriven av dess chefredaktör Per Holmström.*

”HUR SER DEN STORA PLANEN UT?” – REFLEKTIONER OM PROFESSOR HANNU KATAJAMÄKIS HELHETSMODELL

PARAS-projektet utvecklar kommunstrukturen som bäst, och parallellt med det utvecklas också regionstrukturen, liksom centralförvaltningen samtidigt utvecklas enligt sin egen logik. I reformerna ingår ofta att respektive nivå utvidgar sin verksamhet och därmed sin kompetens, men det verkar som om utvecklingsarbetet skulle ske, utan att det finns en klar vision av hur helheten skall se ut när det blir färdigt, trots att det nog finns visioner för de olika delarna. På LOKAALI-seminariet i Vasa 3.10 framförde landsbygdsprofessor Hannu Katajamäki en modell under arbete som tog fasta på just behovet av en helhetsbild. Han framförde tre olika alternativ till helhetsmodell, där det första alternativet är *landskapsstaten*. I den har centralförvaltningen försvagats radikalt, kommunerna har blivit färre med huvuduppgift att organisera närservicen. Den nu uppdelade regionförvaltningen har sammanslagits till en stark folkvald myndighet, – de nya landskapen. Mycket förverkligas genom partnerskap och gränserna mellan land och stad har minskat i betydelse. I det andra alternativet, *kommunstaten*, är centralförvaltningen fortsättningsvis stark. Däremot har mellannivån, regionerna och landskapen, försvunnit och kommunerna färre, bara 50 stycken. Samverkan med lokala utvecklare är starkt. I det tredje alternativet, där *staten ensam* är stark, utgår den regionala organiseringen ifrån ministeriernas sektorindelning, vars organ sköter samhällsservicen. Kommunernas storlek är av mindre betydelse, eftersom de har färre

uppdrag. Kommunal skatten och kyrkoskatten hamnar på samma nivå. Katajamäkis poäng är intressant, för det borde finnas en gemensam strategi för hela utvecklingen. Man kan säga att det finns globala trender som talar för *landskapsstaten* - det är inte för intet som man brukar tala om t.ex. regionernas Europa. Regionaliseringen märks även globalt. Med vissa reservationer tycker Backa att man känner igen USA i *staten ensam*-modellen. En reservation är att man då bör se delstaterna och USA som sammanfallande. En annan reservation är att staten i USA inte är särskilt stark, trots att lokal och regional nivå i vår mening saknas. Backa har även undrat om man borde ta in EU:s utveckling i modellen på något sätt. EU:s inflytande kommer troligen att öka sakta men säkert på basen av Lissabon-avtalet, vilket nu ser ut att kunna föras i hamn. Borde man t.o.m. ta med ett fjärde alternativ, *EU ensamt*? Katajamäki hade även en poäng i att de olika alternativen påverkar lokalsamhället olika, där byarna kommer att drabbas eller gynnas av vilken modell som blir den dominerande. Kunde man t.o.m. spekulera i en nerifrån-upp – utgående från starka lokalsamhällen ser man hur de övriga nivåerna utvecklas? *Texten är från en artikel till ett kommande nummer av tidningen Maaseutu Plus – Landsbygd Plus, skriven av landsbygdsutvecklaren Peter Backa på Svensk Byaserice.*

ERFARENHETERNA FRÅN GEMENSAMT ÄGDA RESURSER VIKTIGA I ARBETET MOT MILJÖFÖRSTÖRELSEN – ELINOR OSTROM FICK EKONOMIPRISET

Årets pristagare av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne har haft avgörande betydelse för att etablera ekonomisk organisering som ett centralt forskningsområde. Elinor Ostrom, första kvinna att få priset, har beskrivit de regler och strukturer som styr hur gemensamma resurser utnyttjas av brukarföreningar, medan Oliver Williamson har lanserat en teori som förklarar varför vissa transaktioner sker inom företag i stället för på marknader. Texten nedan tar fasta på Ostroms arbete, som ger allmängiltiga lärdomar om de mekanismer som möjliggör samarbete i mänskliga samhällen. Många naturresurser såsom fiskbestånd, betesmarker, skogar, sjöar och vattentäkter, förvaltas som gemensam egendom med många brukare av resursen. Erfarenheterna från dessa samfälligheter är viktiga om man skall kunna bromsa förstörelsen av vår naturliga miljö och förhindra att resursbestånd kollapsar. Det påstås ofta att gemensamt ägande medför överexploatering av naturresurser, och att resursutnyttjandet därför bör begränsas genom att resurser privatiseras eller genom offentliga regleringar, som skatter eller kvantitativa restriktioner. Med stöd i ett stort antal empiriska studier har emellertid Ostrom funnit att gemensamt ägda resurser ofta förvaltas förvånansvärt väl. Det gängse teoretiska argumentet mot gemensamt ägande tycks vara alltför enkelt, då man bortser från att brukarna själva kan skapa regelsystem för att förhindra överexploatering, liksom mekanismer för att kontrollera att reglerna följs. Ett beskrivande exempel på Ostroms teser är skötseln av betesmarker i det inre av Asien. Regionen har historiskt dominerats av nomader som låtit sin boskap flytta runt och var brukningsmetoderna ännu levde kvar i Mongoliet på 1990-talet, samtidigt som angränsande områden i Kina och Ryssland – med liknande naturliga förutsättningar – genomgått radikala omorganiseringar. I dessa länder införde man statliga kollektivjordbruk, där de flesta brukarna bodde permanent. Resultatet blev att betesmarkerna förföll i både Kina och Ryssland. Men brukarförvaltning är inte alltid att föredra framför andra former av organisering. Det finns många exempel på att resultaten blir bättre genom privatisering eller offentlig reglering, t.ex. har oljetillgångarna i Texas och Oklahoma tidigare överutnyttjats, eftersom de inte var överförda i privat ägo. Ostroms huvudbudskap är i stället att gemensam egendom ofta förvaltas genom regler och procedurer som utvecklats under lång tid och som är mer subtila än utomstående har insett. Hon har även klarlagt vad som utmärker framgångsrika system. En avgörande faktor är att brukarna är delaktiga såväl i att bestämma reglerna som

att se till att de efterlevs, likaså fungerar regelövervakningen bättre om den sköts av brukarna själva än av utomstående. Dessa principer står i stark kontrast mot den gängse uppfattningen att övervakning och sanktioner är statens ansvar och bör skötas av offentliga tjänstemän.

Uppgifterna är från Kungl. Vetenskapsakademiens webbsida och finns under adressen http://www.kva.se/Documents/Priser/Ekonomi/2009/pop_ek_sv_09.pdf. Pressmeddelandet finns på adress <http://www.kva.se/sv/pressrum/pressmeddelanden-2009/Ekonomipriset-2009/>.

LAGÄNDRING PÅVERKAR TUSENTALS ARBETSPLATSER BLAND MEDBORGARORGANISATIONER

Arbets- och näringsministeriet föreslår ändringar i lagen om offentlig arbetskraftsservice, vilket i praktiken skulle leda till en dramatisk försämring i organisationernas sysselsättningsverksamhet. Beviljat lönestöd åt arbetsgivare som idkar näringslivsverksamhet, skulle i fortsättningen ges som s.k. *de minimis*-stöd (stöd av mindre betydelse). Sådana här arbetsgivare skulle även inkludera medborgarorganisationer enligt ministeriet. I beredningen av lagen har ministeriet sålunda varit på samma linje som skatteförvaltningens beskattning av organisationerna och Penningautomatföreningens bidragsbeslut. Man anser att organisationer som driver service- och sysselsättningsverksamhet, idkar näringslivsverksamhet och jämfälls otvetydigt som företagsverksamhet. I praktiken skulle den nu planerade lagförändringen betyda, att organisationer skulle få högst 200 000 euro i offentligt stöd under tre år. I det offentliga stödet räknas, förutom lönestödet till organisationernas sysselsättning, även alla andra offentliga stöd som organisationen får, t.ex. kommunens bidrag. Lagförslaget skulle slå undan fötterna för de föreningar som idkar sysselsättningsverksamhet. Läget skulle särskilt vara svårt på glesbygden, t.ex. i Kajanaland skulle lagändringen leda till kaos. Bland kajanaländska föreningar, som *de minimis*-förordningen gäller, skulle behöva upphöra med bl.a. åldringars, handikappades och långtidssjukas stöd för hemmaboende, matbespisning för arbetslösa, återvinningscentraler, ungdomsklubbar och eftis. Dessutom skulle de omkring 500 kajanaländare, som årligen är sysselsatta inom föreningarna med lönestöd, bli utan arbetsplats. Man har motiverat lagändringen på så sätt, att det offentliga stödet inte får snedvräta konkurrensen. Men organisationerna sysselsätter ofta människor som har svårt att få arbete, äldre, invandrare och utslagna, vilket företagsmässigt inte är lönande och sålunda inte lockar företag som strävar efter vinst. Motiveringen haltar också på så sätt att i Finland finns områden, där offentlig service inte räcker till och där en företagsmässig serviceproduktion inte har förutsättningar. *Uppgifterna är från ett pressmeddelande (25.9) från Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp temagrupp för medborgarorganisationer, http://www.maaseutupolitiikka.fi/tiedotus/tiedotteet/lakimuutos_viemassa_tuhansia_tyopaikkoja.html.*

MANAGEMENT BY ANOREXI – FÖRHOPPNING ATT SERVICEPRODUKTIONEN BLIR EFFEKTIVARE NÄR TJÄNSTER FÖRSVINNAR

”Statens produktivhetsprogram är en förskönande omskrivning för förhoppningen att serviceproduktionen blir effektivare när tjänster försvinner.” Man kan kalla det för management by anorexi. Det finns ett mönster i det som sker: utbyggnadstidens politiska drivkrafter har tystnat, byråkratin har vad man kallar för problemformuleringsinitiativet, utredare och tjänstemän skapar agendan, medan politikerna har fått rollen att reagera – ligga steget efter – en otacksam roll. Tjänstemännen sitter så att säga centralt och registrerar en speciell verklighet. Det indragna är för dem statistik – inte aktiviteter för människor av människor – medan det svärmätbara, det icke-ekonomiska finns inte. **”Byalag, byaråd, hembygdsföreningar och andra lokala samfund får vidga sina uppdrag. Framtidstron är inte längre lika statsuppbäckad – den ligger i egna händer. De aktivister som orkar anta den utmaningen kan gå till historien som lokala hjältar.”** Uppgifterna är från söndagens

upplaga (11.10) av Vasabladet som återger text av Åbo Underrättelsers chefredaktör Torbjörn Kevin.

LÄS ÄVEN DETTA

Studie inom ESPON-projektet uppmärksammar små öar i Europa

En studie inom projektet ESPON (*European Spatial Planning Observation Network*) går ut på att få fram karakteristika om öarna och deras attraktionskraft för människor och näringar – *EUROISLANDS - The Development of the Islands - European Islands and Cohesion Policy* (http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/programme/1455/2233/2237/2243/index_EN.html). Genom undersökningen skapas verktyg som kan användas för att göra öarna attraktivare. Öar och ö-samhällen karakteriseras av isolering i olika grad, vilket leder till skilda problem och möjligheter, liksom olika behov av ingripanden. I studien har man analyserat, dels vad som lett till de situationer man har idag på öarna, dels vad som kan och bör göras för öarna, s.k. policy formulation. Undersökningen skall bli vägledande för EU och dess öar. Studien är ämnad att leda till ökad medvetenhet om små öar i Europa, samt till konkreta förslag och rekommendationer för utvecklandet av dessa. Undersökningen kommer att resultera i följande: karta över Europas öar, analys över några fallstudier, databas över öarna och förslag på ö-politiska åtgärder. Uppgifterna ingår i nyhetsbrevet (5/2009) från Finlands öar rf – Suomen saaret ry (FÖSS), i vilket man bl.a. kan läsa om de europeiska små öarnas nätverk *ESIN:s* (<http://www.europeansmallislands.net/>) årsmöte och årliga konferens 7-9.9 på ön Elba, Italien. Åland blev som tionde medlem invald i *ESIN*. *Nyhetsbrevet finns att läsas under webbadressen* <http://www.foss.fi/finlands-oar/meddelanden/2009-09-29/>.

Glesare statligt vägnät slår mot landsbygden

Att göra Gamla vägen i Sideby, Kristinestad till enskild väg, så som vägförvaltningen vill, är helt otänkbart, anser Göran Norrteir, som bor utmed vägsträckan. Det här innebär bl.a. att underhållet av vägen förskjuts till markägarna. Som Norrteir ser det, är det här ytterligare ett sätt att förringa och försvåra livet på landsbygden med större utflyttning från sidobyarna. Norrteir har noterat att trafiken under senare tid har ökat längs Gamla vägen, då den fungerar som genomfart speciellt för större fordon, som har svårt att svänga i korsningen vid affären i byn. Sidebybon Tomas Teir tror å sin sida att vägförvaltningens strävan är att ta sin hand från så många vägar som möjligt i sidobyarna. *Uppgifterna (från 14.10) är från YLE:s Internytt under adressen* <http://www.svenska.yle.fi/nyheter/artikel.php?id=169812>.

Var är vindkraften lönsam? – vindatlas presenteras i november

Snart vet vi hur det blåser i Finland – från 50 meter ända upp till 400 meters höjd – när Meteorologiska institutet presenterar sin vindatlas 25.11. Enligt utvecklingschef Bengt Tammelin kan man kalla det för en skattkarta, åtminstone om man är i beråd att bygga vindkraft. Vindatlasen avslöjar nämligen hur och var det blåser. Landet är indelat i 2,5 km stora rutor, i fjällen i ännu mindre kvadrater. Många har begärt uppgifter på förhand, men tillsvidare är atlasen hemlig för att ingen skall få förtur till de blåsigaste (lönsammaste) platserna. Atlasen bygger på vindmätningar och datasimuleringar. *Uppgifterna (från 15.10) är från YLE:s Internytt under adressen* <http://svenska.yle.fi/nyheter/artikel.php?id=169916>.

Kyrka i Sverige driver bensinmack

Invånarna i uppländska Tärnsjö i Sverige har saknat egen mack sedan sista januari i år och tvingats åka tiotals kilometer tur och retur till någon av kringliggande tätorter för att tanka. Det här är enligt kyrkorådsordförande Per Eriksson ett hårt slag också mot övriga butiker i Tärnsjö, eftersom många passar på att handla när de ändå åkt så långt. Men i lördags

kunde man högtidligt inviga den nya kyrkligt drivna macken, med bl.a. sång av barnkören och tal av kyrkoherde Bengt Bengtsson. Nora församling, där Tärnsjö ligger, har bildat ett aktiebolag med ansvar för själva pumparna. En butiksdel, som skall stå klar senare i höst, kommer att arrenderas ut. Fem miljoner kronor har församlingen satsat, pengar som Eriksson hoppas är väl investerade, även om vinstintresset inte är huvudorsaken till satsningen. Man hoppas att det ska gå runt. Det vanliga är att mackar på landsbygden tvingas ligga några öre över konkurrenterna, men här är målsättningen att hålla samma nivå som de stora bolagens miniprisstationer. *Uppgifterna (från 8.10) är från Kyrkans Tidnings webbplats och finns på http://www.kyrkanstidning.com/nyheter/kyrkan_gor_insats_mot_mackloshet_0_11677.news.aspx.*

Intressebevakning och landsbygdsutveckling – Folktingets och SveT:s turné gästar Åboland och Nyland

Svenska Finlands folkting och Svenska Temagruppen (SveT) inom Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp (YTR) reser runt under hösten i Österbotten, Åboland och Nyland för att informera om intressebevakning. Under tillfällena informerar man vad som är på gång, när det gäller finlandssvensk intressebevakning och landsbygdsutveckling. Föreläsningarna fokuserar på framtidsutsikter, bekymmer och möjligheter, men det förs även dialog för att höra folks åsikter om situationen på lokal nivå. Under informationsmötena, som riktar sig till förtroendevalda, organisationsansvariga och övriga intresserade, deltar alla eller en del av följande personer: från Folktinget ordföranden Anna-Maja Henriksson, vice ordföranden Steven Frostdahl och sekreteraren Stefan Svenfors, medan SveT representeras av ordföranden Mats Nylund, vice ordföranden Björn Wallén, samt sekreteraren och landsbygdsutvecklaren Peter Backa. De fem första diskussionsmötena har hållits i Österbotten, medan de sex återstående mötena hålls i Åboland och Nyland enligt följande:

22.10 kl. 15 Väståbolands MI (Pargas, fullmäktigesalen), <http://www.mbi.pargas.fi>

22.10 kl. 18.30 Kimito MI (Villa Lande)

17.11 kl. 18 Sibbo MI (Sibbo gymnasium), www.sipoo.fi/se/service/medborgarinstitutet

18.11 kl. 18 Ingå MI (Kommungården), www.inga.fi/service/medborgarinstitut/

19.11 kl. 19 Borgå MI, <http://city.porvoo.fi/bmi/>

26.11 kl. 18 Medborgarinstitutet Raseborg (Ekenäs MI), www.raasepori.fi/kansalaisopisto/

För närmare info se medborgarinstitutens kurskataloger eller kontakta berörda kanslier.

OBS! Vissa medborgarinstitut önskar att man anmäler sig på förhand.

VAD HAR HÄNT?

Skriv ner några rader om vad som är på gång i er region eller organisation och som kan vara av allmänt intresse för alla!

Nyhetsbrevet, som utkommer en gång i veckan med Svenska Temagruppen (SveT) inom Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp (YTR) som samarbetspart, sänds till Byaservice samarbetsgrupp, nyckelpersoner d.v.s. de som representerar Byaservice i olika centrala organ, projektledare som jobbar inom Byaservice, de lokala aktionsgrupperna, de regionala byaorganisationerna och till olika personer/organisationer med anknytning till landsbygdsutveckling. Alla som har något att informera om, skickar in sina bidrag till e-mailadress: kenneth.sundman@ssc.fi. Skriv mycket kort och undvik bilagor. Hänvisa hellre till webbsidor för mer info.

Nyhetsbrevet kan även läsas på Svensk Byaservice hemsida, www.bya.net. Vill du komma

med på vår sändlista, sänd då mail till adressen kenneth.sundman@ssc.fi. Ifall någon inte vill ha Nyhetsbrevet i fortsättningen, meddela till samma e-mailadress ovan.
